

Årsmøte onsdag 10.4. kl. 18 på Spiseriet,
Øvre Verket, Ulefoss, se side 2.

SLUSE

MEDLEMSBLAD FOR
TELEMARKKANALENS VENNER

GLØTT

NR.1 - 2019
35. ÅRGANG

Spjotsodd. Foto: Harald Naper

TELEMARKKANALENS VENNER

STYRET 2018	Telefon
Tor Kjetil Gardåsen, Leder	938 36 389
Helge Øverbø, Nestleder	907 28 722
Frida Sviland, Sekretær	414 53 607
Bjørn Andersson	905 69 438
Sondre Bratsberg	995 75 531

Vara:

Christin Normann, kasserer
Gunnar Sanden, Redaktør 917 48 130

Epost: kanalvenn@gmail.com

Adresse: Telemarkkanalens Venner
Postboks 372, Sentrum
3701 Skien

Bankkonto i Sparebank1 Telemark:
2610.22.15256

Facebook: Søk etter "Telemarkkanalens Venner".

Redaktør og grafisk produksjon:
Gunnar Sanden

Trykk: Superlativ, Ulefoss

Årsmøte

Det innkalles til årsmøte
i Telemarkkanalens Venner

onsdag 10.april 2019, kl. 18.00
på Spiseriet på Øvre Verket,
Ulefoss (notér dette)

Adr. Øvre Verket 1 (ta av ved Esso, kjør
til rundkjøringa, ta av til høyre og du ser
de røde husa på Øvre Verket)

Dagsorden Årsmøtet:

1. Velkommen ved leder
2. Valg av møteleder og referent
3. Årsmelding
4. Regnskap
5. Budsjett TKV og Løveidprosjektet
6. Valg
7. Arbeidsplan for 2019 og framover
8. Innkomne forslag

Servering av pizza mm.

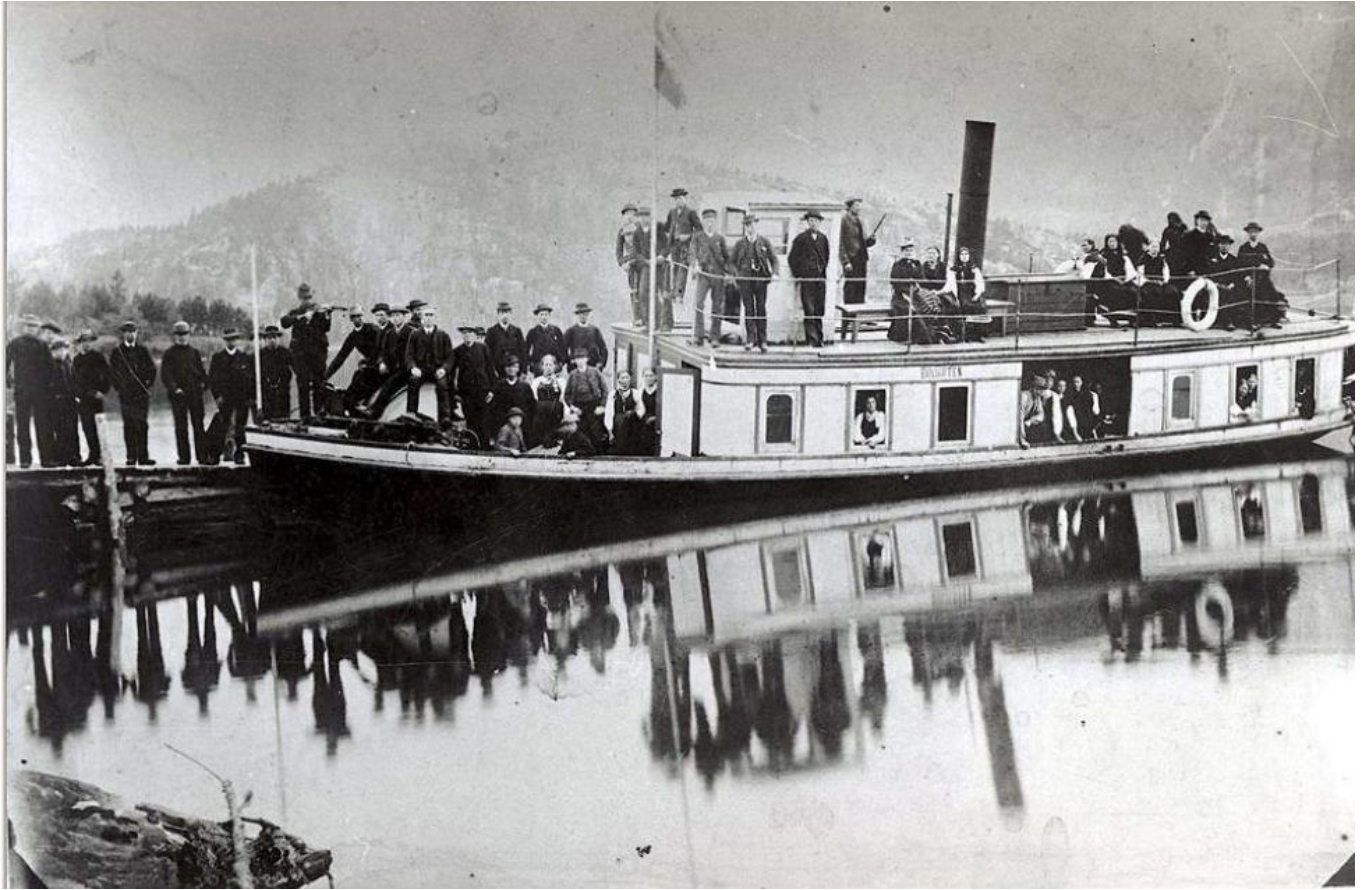
Velkommen. Det er også anledning til å bli medlem før møtet.

Kl. 19.30 etter årsmøtet vil det bli foredrag
av **Bjørn Olav Haukelidsæter:**

Storauren i Bandak – også ein verdsarv?

Foredraget er i samarbeid med Nome
Rotary, Holla Historielag, Øvre Verkets
venner og Nome Jeger- og fiskerforening.
Foredraget er åpent for alle.

Inngang foredrag: Gratis for
årsmøtedeltakerne. Kr. 50 for andre.

På Seljordsvatnet seilte "Fjølloguten" som passasjerbåt og seinere som slepebåt

Der det var vann, var det båter

Av John Straume

Vassdragene i Norge har alltid vært viktige samferdselsveier. Vannene var hovedveier for frakt av tømmer, varer og folk.

Så kom tida der veier og biler på land overtok. De gamle passasjerbåtene var som oftest preget av båtselskapenes dårlige økonomi. De gikk den visse død i møte.

Noen få ble bygd om til lastebåter og fikk et forlenget liv. Et eksempel er M/S "Dalen" i Telemarkkanalen. Det ble bygget som kombinert passasjer og lastebåt og døpt "Lundetangen" siden bryggeriet med samme navn eide båten. Senere fikk den navnet "Gvarv" før den ble bygget om til lastebåt og døpt "Notodden". Nå blir båten tatt hand om og blir pusset opp som lastebåt. Navnet er "Dalen".

Fyresvatn

Noen ble lagt i opplag og forfallet kom sigende. Noen ble tatt vare på av entusiaster.

Båtmøte på Fyresvatn. "Fyresdølen" og "Teisner".

Båter ble reddet med at de ble tatt på land. "Teisner" i Fyresdal er et eksempel på dette. Den hadde stabelavløpning i 1876 under navnet "Fyresdal". I 1912 ble båten solgt til Arendalsvassdraget Fellesfløtning. Båten fikk dieselmotor og ble døpt "Teisner". I 1913 ble D/S "Fyresdølen" klinket sammen og satt i fast rute mellom Kilegrend og Kyrkjebygda. I 1951 var båttrafikken slutt og "Fyresdølen" endte sine dager i Kilegrend. Restene av denne båten kan sees når Fyresvatn er på laveste vannstand. Planene om restaurering dukker opp

av og til. Hittil har det strandet på kapital og båtens eget forfall.

Seljordsvatnet

På Seljordsvatnet ble "Fjøllguten" satt i drift i 1875, se bildet øverst. Som mange andre innlandsbåter ble den bygget ved Akers Mek. Verksted. Byggenummer 80 fra verftet holdt det gående som rutebåt til 1924 og i 1953 ble den hugget opp.

M/S "Storegut", bygget i 1956, seiler fremdeles på Tinnsjøen.

Tinnsjøen

Tinnsjøens skipstrafikk er best kjent for sine jernbaneferjer. Ikke minst fra kampen om tungtvannet som endte med senkingen av D/ F "Hydro". Men skipsregistrene forteller at i alt 21 båter har vært i drift på Tinnsjø. Det har vært ferjer, laste- og passasjerbåter og slepebåter. I dag er de to jernbaneferjene "Ammonia" fra 1929 og "Storegut", bygget i 1956, tatt vare

på sammen med slepebåten "Maar". Sist sommer gikk "Storegut" med turister på Tinnsjøen. Se også artikkel i Slusegløtt 2018 om DS Tinn.

Bilde tv: "Dølen" ved Framnes brygge

Nisser og Vråvatn

Og på Nisser og Vråvatn seiler "Fram". Slepebåten som fikk sin venneforening og et nytt liv har en mangslungen historie. "Fram" er den eneste rutegående båten i dette vassdraget hvor både "Dølen" og "Nissen" hadde sine arbeidsdager. Se

forøvrig min artikkel i Slusegløtt 2016 om "Den tredje av Telemarks-kanalene".

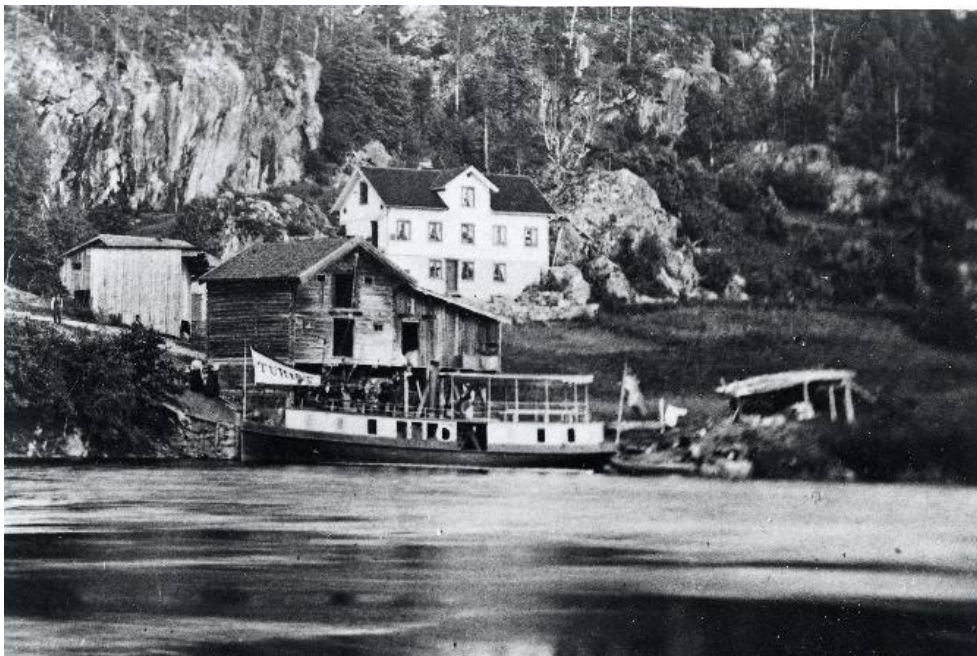

Bildet tv: Fra salongen i D/S "Bjoren" på Byglandsfjord. Kanskje var interiøret omtrent tilsvarende i båtene på Telemarksvanna.

Artikkel basert på stoff i "Fram-posten".

Mer om båttrafikk på innlandsvanna

Tekst og foto fra Wikipedia bearbeidet av Gunnar Sanden

"DS Turist" ved brygga i Prestestranda.

Toke

«Straumen» mellom øvre og nedre Toke ble «kanalisert» i 1864 for å muliggjøre trafikk med større båter, og for å lette tømmerfløtinga. Dampbåttrafikken startet samme året, med DS «Tokedølen» som trafikkerte strekningen Prestestranda–Merkebekk.

Høsten 1888 kom den mer luksuriøse DS «Turist» med i samme trafikken. «Toke-dølen» gikk ut av fast trafikk rundt 1923, mens «Turist» holdt det gående til 1929. Da hadde tog og rutebiler overtatt det meste av transporten. Det som var av transport på Toke ble etter dette ivaretatt av bukserbåt og lekter.

Biltrafikken til Grenland var avhengig av ferje-transport over nedre Toke fra Vefall til Kjenndalen, over Vefallsundet. Denne strekningen ble betjent av ferjemann Karl Straume. Først med prammer i økende størrelse, deretter med selvbygde ferjer. Den siste ferja, «Vefaldsund II», gikk ut av trafikk da RV356 ble lagt på østsida av Tokke og over

Straume bru, og åpnet for trafikk den 15. desember 1967. Dette var den siste innlands-ferja som gikk i slik trafikk i Norge. Den kan i dag sees på Norsk vegmuseum ved Hunderfossen.

I dag er det nysatsing med «MS Tokedølen II», som seiler over hele Tokedølen, inklusiv Rørholtfjorden i Bamble og Merkebekk i Kragerø. Båten er 52 fot lang og godkjent for 50 passasjerer. Den har base i

Prestestranda, og retter seg mot turister, firmatilstelninger, skoleklasser og private arrangementer. Den har en innvendig salong med ca 40 sitteplasser, toaletter for damer og herrer, og soldekk med sitteplasser for ca 35 passasjerer.

DS «Turist» var en dampbåt bygget i 1888 ved Christiansands Mek. Værksted, Kristiansand som byggnr. 44. Den var 50 fot lang, 10,3 fot bred, og stakk 2,1 fot dypt. Den hadde plass til 80-90 passasjerer, hadde skrog av klinket jern, og en damp-maskin for vedfyring. Den ble bygd for Halvor Halvorsen Strømme, gårdbruker og politiker i Drangedal i Telemark. Etter leveringa i Kristiansand gikk båten for egen maskin til Kil ved Kragerø. Her ble den kuttet i to deler og trukket opp til innsjøen Toke av 10 hester. Her blei delene så klinket sammen igjen, og båten sjø satt. 11. juni 1888 fikk den sitt første passasjersertifikat. «Turist» var planlagt brukt til passasjer- og godstrafikk.

Eieren av båten, Halvor H. Strømme, hadde planer om å få kanalisert elva fra Toke ned til Kragerø, og bruke «Turist» til trafikk mellom havet og Prestestranda, lengst nord i Toke. Disse

planene blei det imidlertid aldri noe av, og «Turist» ble seilende på Toke i all sin tid. Det var en staselig båt; hvitmalt og med salong utstyrt med datidens luksus i plysj og mahogny samt blankpusa messing over alt.

I 1913 ble båten modernisert, og dampmaskinen ble byttet ut med en Søderblom

dieselmotor. I 1929 gikk «Turist» ut av trafikk. Alt overbygg ble fjernet, og den ble tatt i bruk som lekter. I 1944 ble den solgt til bruk som lekter ved Dalsfoss kraftverk, og maskinen ble tatt ut.

Møsvatn

MB "Fjellvåken II" på Møsvatn

MB «Fjellvåken II» er en katamaran bygget ved Bamek AS i Ballangen i 2000 for Fjellvåken AS, som eies av blant annet Telemark Turistforening og kommunene Tinn og Vinje. Båten går i sommerhalvåret mellom Skinnarbu og Mogen turisthytte på Møsvatn. Med denne katama-

ranen blei reisetida på Møsvatn redusert betraktelig i forhold til den forrige utgava av Fjellvåken. Turen til Mogen tar nå ca. 1,5 time.

I tillegg til "Fjellvåken" er det chartertrafikk med mindre båter på vannet.

Vandreturer langs Telemarkskanalen

Det fins uttallige alternativer på fine gå- og sykleturer langs og ved den fantastiske Telemarkskanalen og de vassdraga som hører til. En av de turene som har blitt populær de siste åra er den såkalte Lårdalstigen mellom Eidsborg

og Lårdal. Tar du heile turen bruker ein mellom 6 til 8 timer ifølge turist-brosjyra, men ein opplever flott natur bare ved å gå deler av turen også, f.eks. fra Eidsborg til Urdalen.

NATUR OG KULTUR
Lårdal

Foto: J. Kasin

DEN VAKRE BYGDA LÅRDAL kviler roleg i den solvende lia ved Bandak. Her finn du eit klima som gir frodig landskap der det gror både druer og valnøtter. Bygda byr på idylliske plassar og eit koseleg bryggjeområde med det gamle ferjeleiet for båtane på Telemarkskanalen. Lårdal har både serverings- og overnattingsstad.

Vandreregionen
www.vandretelemark.no www.visitdalen.com

Ansvarleg utgivar er VTNU AS og Tokke kommune med støtte frå TELEMAR FYLKESKOMMUNE

Layout: Nina Akersveen / trykk Erik Tanche Nilssen as

14 KM ÉIN VEG / DAGSTUR 6 – 8 TIMAR
MIDDELS KREVJANDE / HARD TUR → →

Dalen/Lårdal – Telemark

TURMÅL **Lårdalstigen**
"Tøffare enn Besseggen"

TEMA **Langs Telemarkskanalen**

Foto: J. Kasin

BERGFRUE (Saxifraga cotyledon L.): Kåra til Noregs nasjonalblom på ein internasjonal botanisk kongress i Amsterdam i 1935. Foto: L. Jamtveit

ELG (Alces Alces): Det største hjortedyret vårt. Foto: A. Fjeldstad, afjfoto.com

TELEMARSKANALEN: På innlandsfjorden Bandak går rutebåtane "MS Henrik Ibsen" og "MS Victoria". Foto: J. Kasin

Slepebåter på Telemarkskanalen

Av Tor Kjetil Gardåsen

«Axel» og «Erik» på 1950-tallet

Slepebåten «Axel» er her fotografert i delvis islagt farvann ved Løveid, antakelig en gang i midten av 1950-åra, etter at båten var ombygd fra damp- til dieseldrift. Med skiftet av maskin fulgte det også store ombygningsarbeider ellers under dekk. Det gamle styrhuset ble imidlertid beholdt, så bortsett fra en ny skorstein, ble ikke eksteriøret veldig endret. Axel ble bygd i 1903 og tilhørte Skiensvassdragets Fellesfløtningsforening. Båten ble brukt til tømmerseping, hovedsakelig på Vestvatna. Ombygginga fra damp- til dieseldrift innebar at Axel fikk større trekraft og at den kunne gå med mindre bemanning enn

tidligere. Til venstre for baugen på Axel ser vi akterenden på slepebåten Erik. Denne båten ble satt i drift et par år før Axel. Erik var bygd med et kraftig skrog, som skulle gjøre den brukbar også som isbryter vinterstid. Dermed hadde Skiensvassdragets Fellesfløtningsforening en del utleie av denne båten utenom egen driftssesong. I bakgrunnen kanalens bolig på Tipp.

Foto og bildetekst: Norsk Skogmuseum SJF-F.005440

Siste turer for slepebåtene “Triset”, “Frithjof” og “Maar”

Da Union og Skiensvassdragets fellesfløtningsforening ble nedlagt i 2006 foretok Norsk skogmuseum en omfattende fotodokumentasjon av de siste tømmersepingene. Telemarksvassdraget var da blant de siste

vassdragene i landet hvor det ble drevet fløtning. Skogmuseets fotograf O. T. Ljøstad var med slepebåtene “Triset”, “Frithjof” og “Maar” på sine siste turer og fikk festet til filmen hvordan fløtningen med disse båtene foregikk.

Foto: Torgrim Mork på fordekket på slepebåten “Triset”.

Pensjonert driftsleder ved kanalen, Agnar Waldemarsen, opplyser i 2018 at fløtningen hadde bortimot 20 fartøyer med stort og smått. Etter nedleggelsen ble “Triset” solgt til Kragerø sjøtjenester, “Maar” havnet tilbake på Tinnsjøen der den egentlig kom fra som hjelpe- og beredskapsbåt for Storegut og Ammonia, “Frithjof” ble solgt til en av fløtningens ansatte, mens Kanalen overtok “Ørna”, en kranlekter, en

lekter, pælemaskinen, "SF-3" og en liten bukserbåt, som egentlig kom fra Cappelen. I ettertid kjøpte kanalen "SF-1" fra en privatperson for å berge også den for kanalens

Fotografiet er tatt ved fellesfløtningsforeningens brygge i Skien. Slepebåten "Triset" ble bygd i Nederland i 1983. Skiensvassdragets Fellesfløtningsforening kjøpte båten, som da het "Geto", fra et konkursbo da den var ti år gammel, som en erstatning for slepebåten "Einar Senior", som hadde vist seg dårlig egnet for drift i islagte farvann. Fløtningen kalte båten "Triset" etter en eiendom i Lårdal der

Fotos: O. T. Ljøstad/Norsk Skogmuseum.

bruk. I tillegg gjorde kanalen en byttehandel med en privatperson på Notodden og fikk berget fløterbrakka. Denne ligger i Lunde slusepark sammen med Mudder'n.

Fellesfløtningsforeningen lenge hadde hatt tømmerutislagsplass, og der eieren i mange år hadde vært skogeierrepresentant i foreningens styre. "Triset" hadde 365 hestekrefters motor og viste seg å være godt egnet for tømmerseping på et norsk innlandsvassdrag. Dette var den kraftigste båten Skiensvassdragets fellesfløtningsforening hadde. Foto: SJF-F.001380

Foto: Tore Larsen i styrhuset på den lille slepebåten "Frithjof".

På dekket foran styrhusvindue ligger kveiler med vaier og nylontau for sleping. "Frithjof" ble brukt til å slepe lenker med tømmerbunter - to lenker a 20 bunter av gangen - inn mot Svenshåll (Svenshøl), hvor buntene ble delt opp i mindre enheter på fem og fem for slusing gjennom Løveid.

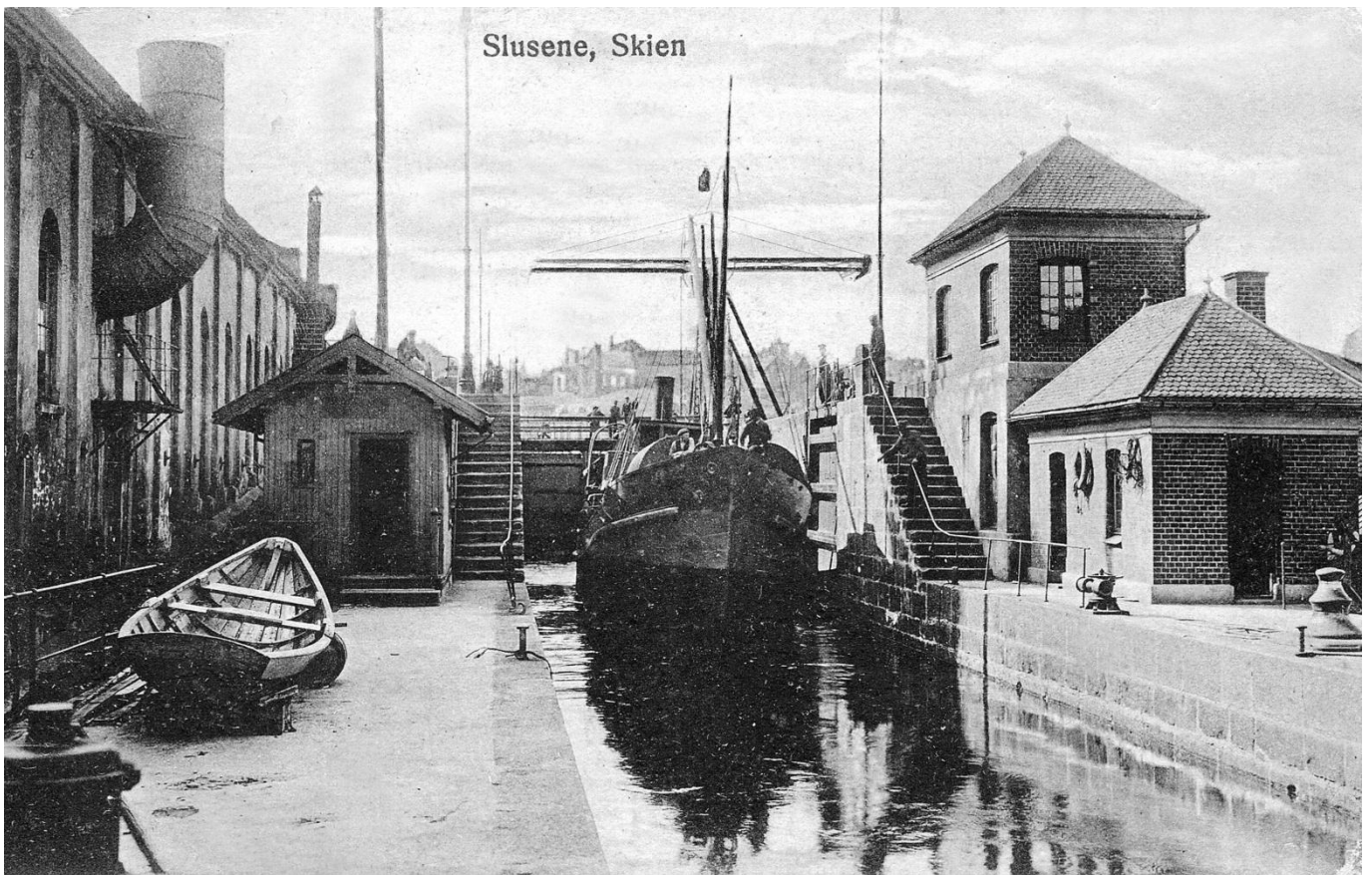
Foto: Slepebåten "Frithjof" ved Løveid. Båtfører Tore Larsen ved døra til styrhuset.

Til venstre ligger en del sammenbuntet ubarket grantømmer. Virket ble slept hit i lenker på 20 bunter eller billass. Slike lenker måtte deles opp i mindre enheter (fem og fem bunter) for å kunne "settes inn" i slusene. Denne "splittinga" ble gjort i dette området. Slepebåten "Frithjof" var sentral i dette arbeidet.

Foto: SJF-F.001341.

Vaktstue ved Skien sluse

Av Tor Kjetil Gardåsen

Skien sluse med den vakre vaktstua til høyre.

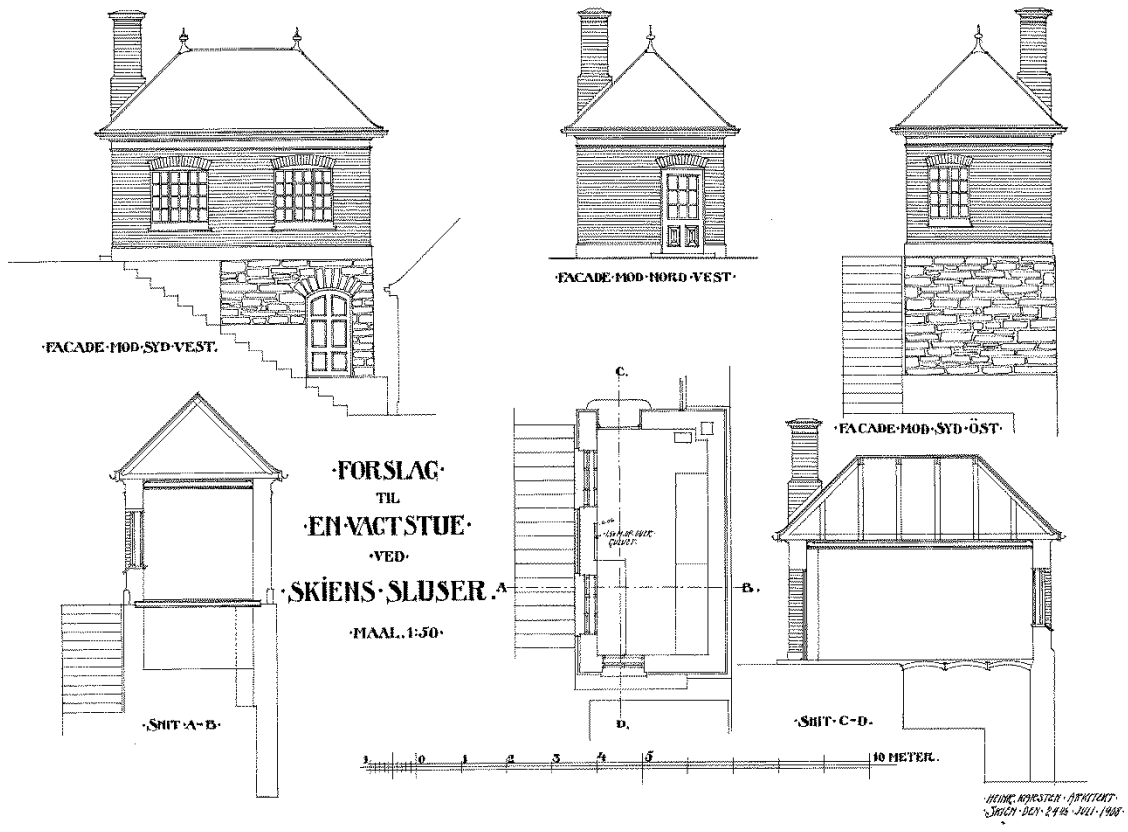
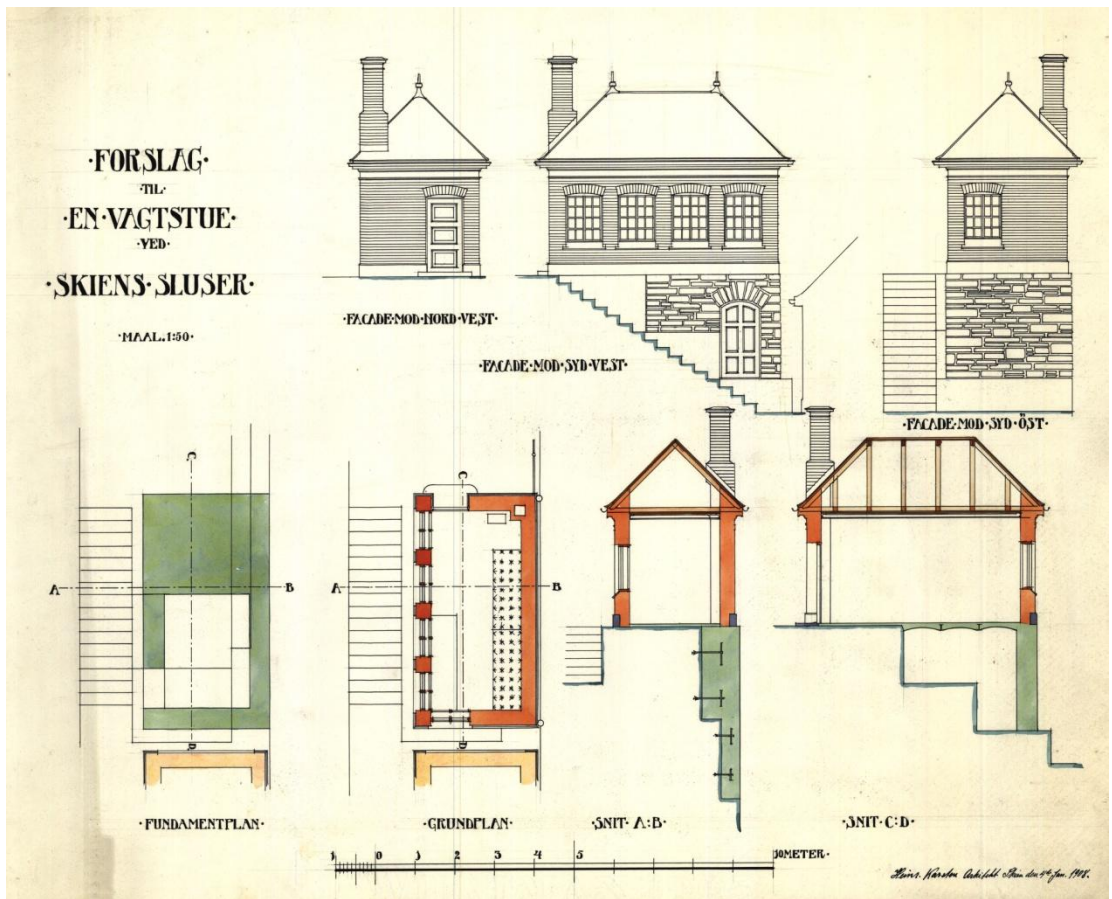
Deisse forseggjorte tegningene fra 1908 er laget av arkitekt Heinrich Karsten og viser forslag til vaktstue ved Skien sluse. Vaktstua ble bygd på en høy grunnmur langs trappa ved øvre sluse. Vaktstua på nedsiden var ferdig i 1905 og ble benyttet av slusevokterne og flåtefolka. Vaktstua fra 1908 ble bygd for å huse en elektrisk tavle og var dessuten kontor for slusemesteren.

Det høye og bratte valmtaket må vel klassifisere vaktstua som nybarokk, en stil som var på mote først på 1900-tallet. Forbildet var store og

pompøse slott ute i Europa. Heinrich Karsten etablerte seg som arkitekt i Skien i 1905 og tegnet en rekke villaer, særlig på Falkum. Foruten nybarokk anvendte han nyklassisistiske stilelementer med forbilder i antikken som søyleverandaer og tempelgavler. Dette ga husene hans et verdig og fornemt uttrykk. Vaktstua er å regne mer som et stykke industriarkitektur, men også i slike bygg ble det lagt vekt på formgivning, slik at de fremsto som små arkitektoniske smykker.

Vaktstua ble erstattet med en moderne vaktstue med store glassvinduer på 1960-tallet.

Kilde: Norsjø-Skienkanalen. En oversikt over kanalens anlægs- og driftshistorie til 1911. Skien 1913 s. 44.

Med bestefar på Lensa

Av Gunnar Sanden 1)

- Du må opp Gunnar, sa bestemor **Signe Borgejore**. - Va det slik at du ville vera mæ bestefar på Lensa i dag? - Jau, sa eg og var plutseleg ljøs vaken. Eg kom meg ut av senga og fekk på meg kleda i ein fart. Bestemor hadde stelt niste og smurt på nokre brødiskiver med Kviteseid-smør og heimlaga bringebær-syltetøy på. Sjav om det var tidleg på morgonen, smaka det gøtt. Ho hadde henta kald mjåkk, som sto under kjellarlemmen på kjøkkenet.

Bestefar Gunnar Borgejore th. og Einar Sudbø klubbar timmer på Sundkilen på 50 talet.

Dei fleste bruka six-pence, og Viking-støvlar var ein del av arbeidsantrekket. Ruta genserar var "inn" ei tid.

"Store stokkar "krevde sin mann".

"Kjøleskåpet" til bestemor midt på 1950-talet var kjellaren. Noko hadde ho ståans nede i kjellaren, noko hadde ho litt meir lettvind plassert i trappa som gjekk ned under kjellarlemmen på kjøkkenet.

Nista hadde ho smurt ferdig og lagt i ei mat-dås av metall. I tillegg hadde ho fylt opp mjåkk i ei flaske, som bestefar tok med i veska si.

Snart var bestefar og eg klare på sykkelen – bestefar sykla på den svarte DBS'en med ballongdekk, mens eg sat på bagasjebrettet med beina ut for ikkje å komme inn i stiklan på hjulet. Uppe ved bilvegjen venta me på at **Andreas Rollefstad** rulla ut sykkelen sin frå skjolet, og me sykla sø sammen utetter Flatin. Det var flatt og fint utyvi forbi Bui til Erling Ståland, ned ein liten utforbakke ved skreddar Ruud. Sø bar det vidare forbi smia til Bentsen, Betel (hette vel bedehuset?), Skulen, Kommynehuset og ungdomshuset Sundvang. Syklane hadde ikkje gir, og me måtte gå opp bakkjen til Hamaren der Kviteseid Kyrkje ligg. Alle bakkar virka forresten brattare før, då ein var gutunge. Etter kyrkja var det å renne ned forbi Mylla og butikken til Herrefoss, kafeen til Magda og vidare forbi bakeriutsalget til Jacobsen på hjørnet og forbi kolonialen til Torp-Hansen og ut på Kviteseid bryggje. Bestefar – **Gunnar Borgejore** og dei andre lensekaran jobba som regel med å klubbe timmer enten ved bryggja eller på lenseanlegget ute på Sundkilen. På lensa på Sundkilen var det såvidt eg hugsar to små hytter (eller var det bare ei?) som ein kunne kome seg inn i ved styggver. Denne lensa låg ute på Kilen like vest for kjærka.

So rodde dei fjorden

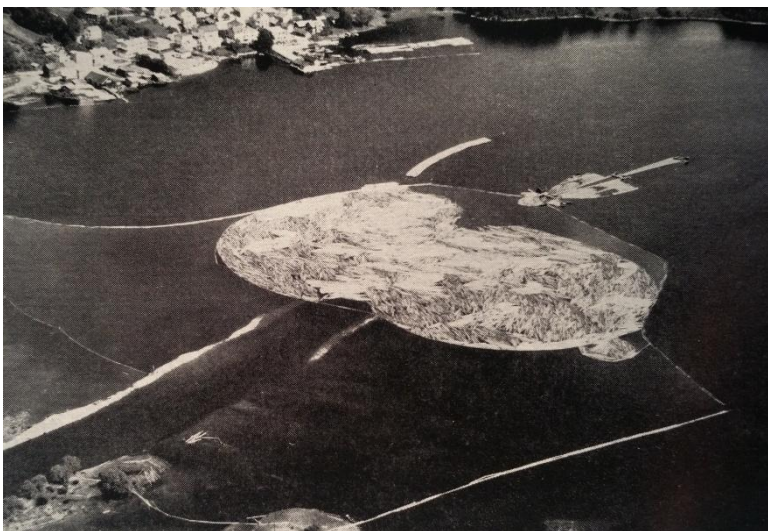
(Aslaug Vaa frå Kviteseid (og Rauland) er nok "ansvarleg" for denne overskrifta.)

Me sette kånn i trepråmen og rodde ut til lenseanlegget med seige tak. Stille og fint gjekk det. Ein hørde bare årene som gjekk ned i vatnet

med ein liten vasslyd og opp bak for så å bli bevega rett yvi vassflata tilbakars for et nytt åretak. Gong etter gong til ein kom fram. Roleg og avslappa, litt søvndyssanes egentleg viss ein skulle ro langt, men det skulle ikkje me i dag. På

lensa ute på Sundkilen møtte me andre lensekarar frå By'n og frå Møsa-sida som også rodde fjorden. Det var mest **Midtbø og Sudbøkarar**. (Midtbø blei på kviteseid-dialekten forenkla til Mibø.) Det var **Aslak Midtbøen** som kom roanes frå huset like sud-øst for Brygga. Frå Møsa-sida kom **Sigurd Midtbøen, Thoralf Midtbøen, Gunnar Midtbøen og Einar Sudbø**. Brørne til bestemor – **Sverre og Steinar Syfte-**

Sundkilen lense og Kviteseid utslagsplass ved brygga (frå E. Østvedts bok om Fløtning)

stad jobba au på lensa .

Eg hadde med meg fiske-sene med Mustad-krok på. Bestefar hadde dagen før hjelpt meg med å grave makk. Mens bestefar klubba, fiska eg. (Klubbe var å dra timmerstokkane opp av vatnet og legge dei på klubben, som var ei samling av stokkar som v ar tilpassa fløtninga og slusene). Eg låg då på dei tregangane fløterane gjekk på eller på ferdige klubbar og titta ned i vatnet. Det kom stadig stimar av tryte som sømte under desse gangane, og av og til beit ei tryte på. Å få fisk var moro, men eg måtte ha hjelp i begynnelsen frå en lensekar med å drepe trytene. Eg hadde stor respekt for piggane på ryggfinnen.

Bildet tv: Frå Klubbinga ved Kviteseid bryggje

I matpausa sat eg trygt og godt mellom solide lensekarar og åt nista sammen med dei. Bestemor hadde koka egg som pålegg. På andre brød-skivur var det geitost og nedlagte kjøttkakur som var delt i to. Eg sat triveleg der sammen med lensekaran og åt og hørde på praten. Etter nista rulla dei seg ein røyk, drakk kaffi og prata vidare inntil det var tid for ein ny jobb med båtshaken.

I Kviteseid blei det klubba timmer både ute på lensa og ved tipp-plassen for timmer frå bil og hest ved Kviteseid bryggje. Det var også På vegen heim etter jobb for me innom Jacobsens Bakeri og kjøpte ferskt brød og gul kjeks-is, som blei pakka i ein papirpose slik at isen ikkje smelta for mykje på veg heim til Flatin.

Den andre plassen dei klubba på Sundkilen var ved Kviteseid utslagsplass ved Brygga. Her klubba dei tømmer som blei lossa i vatnet frå tømmerbilar og køyring med hest. Ellers var det Stømstad lense som låg like sør for nåverande Spjotsodd bru på vestre side av straumen. I tillegg var det ei stor lense på Kilen.

Som gutonge fekk eg også vere med slepebåten "Axel" for å gjere klart slep frå Sundkilen og Strømstad.

Å vere med bestefar på lensa var stor trivsel

for ein liten gutonge midt på 1950-talet ikkje minst viss ein fekk med kjeks-is eller et wienerbrød frå Jacobsens bakeri heimatt.

Lensearbeid var et viktig arbeid i Norge på 50 og 60 talet med mange tilsette. Det var ikkje tilfeldig at ei omarbeida utgåve av Werenskiolds bilde var med på hundre-kroner seddelen som var i omløp frå 1949 til 1962. Seddelen blei valgt til den mest populære av pengesedlane, og det blei sagt at denne baksida var vakrere enn forsida av seddelen.

Bestefar jobba på Lensa då bildet som var basis for 100 kr.-seddelen blei måla. Han fortalde at Werenskiold måla bildet veldig sakte. Ein dag kom f.eks. båtshakar og armar på plass. Og slik heldt det fram.

Werenskiolds bilde "Lensakara" frå Lensa i Kviteseid var basis for bildet på 100 kr.-seddelen

1) Basert på ein artikkel i boka "Telemarkskanalen og livet rundt" av Gunnar Sanden. Viser også til ein artikkel undertegna skreiv i Slusegløtt i 2014 om Lensa på Sundkilen.

2) Å klubbe og substantivet klubb er det nok mange som ikkje kjenner til når det gjeld

lensearbeid. Ein finn heller ikkje orda i boka "Ord og uttrykk frå Telemark".

Å klubbe er å legge tømmerstokkar i klubb, og ein klubb er ei samling av tømmerstokkar som er bindt sammen til fløting. I Telemarksvassdraget var klubben i størrelse naturlegvis tilpassa slusekamra.

PS 1

Å ha jobb som lensekar var nok attraktivt. Bestefar jobba som lensekar i sommar-halvåret og var i skogen om vinteren, men det var ikkje alltid nok arbeid å få om vinteren. Eg hugsar bestefar gjekk arbeidsledig inniblant. Som mange andre hadde han og bestemor ei stor tomt eller nesten eit lite småbruk å regne med tri grisar og høns som ei attåttnæring. I tillegg dreiv dei med rev tidleg på 1950-talet, men revahaldet blei det slutt med etter kvart. Det var omtrent slik mange dreiv på landsbygda på 1950-60-talet, og ein fast jobb i sommarhalvåret på lensa ga økonomisk trygghet og var mykje verdt.

Det er ikkje for ingen ting at dei fleste karane som eg har nevnt her hadde jobba mange år som lensekarar. Ved fløtingas 100-årsjubelium i 1962 blei fylgjande personar frå Kviteseid tildelt Fløtningens minnebeger i sylv for minst 30 års sammenhengande tenestetid:

Brynjulf Bekkhus, Gunnar Borgejordet, Svein Karlsrud, Gunnar A. Midtbøen, Sigurd Midtbøen, Thoralf Midtbøen og Einar Sudbø.

PS 2

Einar Sudbø overtok seinare Kviteseid Skifabrikk etter **polfararen Olav Bjaaland**. Der produserte og reparerte han treski. Eg var innom han på 1960-talet med eit knekt Bonna Fjellski. Einar spleisa på ein ny tupp og skia kan brukast den dag i dag. Det er vanskeleg å sjå skøyten, bortsett frå at Bonna merket manglar på tuppen.

Foto: Gunnar Aaser, Skien/Telemark Museums bildesamling TGM-B.20510.

Kanalstemning ved Hjellevannet

Av Tor Kjetil Gardåsen

Dette vakre stemningsbildet av Hjellevannet mot Smieøya med slepebåten "Thorsberg" og D/S "Victoria" er fotografert tidlig i 1950-årene. Det er bokhandler Gunnar Aaser i Skien som har tatt bildet, som inngår i en serie fotografier som han tok for å bruke som prospektkort.

Union Co. etablerte seg på Smieøya i 1873. I 1881 var det en brann her, og det ble foretatt et makeskifte mellom Union Co. og kanalen. Dette ga kanalen en tomt nord for kanalbrua, mens Union Co. fikk areale inntil kanalen på Smieøya. Her oppførte selskapet bl.a. PM5-bygningen og senere større fabrikkbygg, som vi ser noe av på bildet. Noen murhus ligger i svingen rett sør for kanalbrua.

Bildet viser Smieøya som en sjarmerende trehusidyll. På nordre Smieøya bygde kanalen sin kontorbygning i sveitserstil i 1880-årene. Denne rommet foruten kanalkontor bolig for

kanalbestyrer. Kanalen eide også to andre hus i forlengelse av kontorbygningen. Det ene var bolig for slusevoktere, det andre var et lagerhus. Nordre del av Smieøya var brygge for telemarksbåtene frem til år 1900 da Hjellevannet sto ferdig.

Kanalhusene på Smieøya dannet et karakteristisk trekk i Skiens bybilde frem til 1980-tallet. Så en dem fra Hjellevannet dannet de en idyllisk rekke med fasader som speilet seg i vannet, slik som på bildet. De fleste så imidlertid husene fra veien over Klosterøya. Her var det den store umalte endeveggen som møtte øyet. Eksplosjonen på 1980-tallet nørte opp under ønsket om å få revet kanalhusene, og få var villige til å tale deres sak. Resultatet var at de ble revet med gravemaskin. Nordre del av Smieøya ble opparbeidet som park med fløttermonumentet. Dette er en fin skulptur, men det historiske miljøet ble jo borte. På bildet er

“Victoria” i sin gamle skikkelse, slik den var før moderniseringen i 1960-årene. Båten var da kombinert laste- og passasjerbåt, og vi ser bommen og lasterommet foran. Alle de reisende

på dekket som venter på å gå i land på Hjellebrygga forteller at rutebåtene fortsatt var en vanlig reisemåte i Telemark på 1950-tallet.

Sommerstemning i overkanalen

Av Tor Kjetil Gardåsen

Overkanalen i Løveid er motiv på dette sommerlige bildet, som trolig er tatt noe etter 1900. Kanalen vises her fra sin mest idylliske side, slik den skal være på et prospektkortbilde. Fotografen er Georg Kjellerød fra Østfold.

Bildet gir et godt inntrykk hvordan overkanalen så ut på denne tiden med veksling mellom steinmurer og utminert fjell. Til høyre ser vi venteplassen for båter, lektere og tømmer som skal sluses ned slusene. En liten slepebåt med navn Gerda har fotografen plassert akkurat på riktig sted i slusene.

Foto: Georg Kjellerød/Østfold fylkes bildearkiv ØFB.GKJ.

Odds eliteturnere på kanalen

Av Tor Kjetil Gardåsen

Det var vanlig at foreninger arrangerte båtturer for sine medlemmer på sommeren. På dette bildet er turnere fra Odd på tur med en av kanalbåtene en gang tidlig på 1900-tallet.

Turnerne var en elite innenfor klubben, og blant disse var igjen fortørnerskapet et “overhus” i turnforeningen. Odd hadde på denne tiden flere turnere på internasjonalt nivå, bl.a. Trygve Boyesen og Sigurd «Sigge» Johannessen. På bildet sitter Johannessen som nr. 2 fra venstre i midterste rekke. Både han og Boyesen deltok i olympiaden i London i 1908 på Norges lag i lagtturn, som vant sølvmedalje. En annen legendarisk odder, Bredo Henriksen, er også

med på bildet, sittende foran i lys frakk. Han har blitt beskrevet som "den kanskje mest patriotiske odder gjennom tidene" - noe som sier ikke så rent lite i denne gamle tradisjonsrike klubben.

Foto: Telemark Museums fotosamling TGM-B.14966.

Brygger langs Telemarksvassdraget

Av Gunnar Sanden

Hus har ikke godt av å stå tomme. Flere av bryggene tenger vedlikehold, noe bildet av Sannes brygge viser. Kan det være en ide å leie ut noen av bryggene mot vedlikehold og litt husleie?

Bilde: Sannes brygge ved Norsjø.

På **Romnes brygge** ved Norsjø har en av holdesteinene langs bryggekannten falt ut i vannet. Resultatet av bl.a. dette er at stein, grus og deler av overflatedekket i betong har forsvunnet. Begge sakene er nevnt i møter med administrasjonen i Telemarkskanalen, som må prioritere innfor et for lite vedlikeholdsbudsjett. Kan Telemarkkanalens venner bidra?

1. Styret

Styret har i 2018 hatt følgende sammensetning:

Styremedlemmer:

- Tor Kjetil Gardåsen (leder)
- Helge Øverbø (nestleder)
- Frida Sviland (sekretær)
- Bjørn Andersson
- Sondre Bratsberg

Varamedlemmer:

- Christin Normann (kasserer)
- Gunnar Sanden

Redaktør for Slusegløtt:

- Gunnar Sanden

Representant til Historisk Forum i Skien:

- Helge Øverbø.
- Vara: Frida Sviland.

Regnskapsfører:

- Marit Jørgensen – Nome regnskap.

Valgkomite:

Marie Bergsli, Janne Lindgren og Arnold Nomme.

2. Årsmøte og styremøter

Årsmøtet var torsdag 5. april på Spiseriet på Øvre verket på Ulefoss. Det var 14 personer til stede på årsmøtet. Avtroppende leder Christin Normann ble takket for innsatsen som medlem av styret i seks år og leder i fem år og fikk overrakt en blomsterbukett.

Etter møtet holdt direktør Dag Rorgemoen ved Vest-Telemark museum foredrag om brynesteinshistorien. Møtet var et samarbeid mellom Telemarkkanalens venner, Nome Rotary, Holla historielag og Øvre verkets venner. Det var et populært tema med svært godt besøk, ca. 80 deltakere.

Styret har hatt 4 møter i 2018 (8/1, 7/3, 2/5 og 23/11).

I tillegg har styret hatt 2 befaringer, fra Ulefoss til Hogga om bord på «Henrik Ibsen» 10. juni og ved Løveid 19. september. Hensikten med befaringene var å skaffe seg et kunnskapsgrunnlag for en arbeidsplan. Regionalparken og kulturminnevernet var invitert på befaringene. Regionalparken deltok på begge, kulturminnevernet på den første. Birger Bergland var med som sakkyndig guide på befaringen på Bandakkanalen.

3. Medlemmene

Antall medlemmer er ca. 280. Foreningen har 29 bedriftsmedlemskap.

Foreningen hadde 21. mars samarrangement med Eleveeigarlaget i Flåbygd og Lunde sogelag. Ole Bjørn Ulsnæs kåserte om fløtningen. Foreningssamarbeid betyr i praksis at foreningene deler på utgifter og inntekter og får markedsføring med logo i annonsering og ellers i arrangementsomtale.

4. Slusegløtt

Bladet kommer med ett nummer i året, som sendes ut til medlemmene sammen med årsmøteinncallingen. Gunnar Sanden er redaktør. Opplag 500.

5. Kanalprisen 2018

Kanalprisen for 2018 ble tildelt Arvid Sten Kaasa. Kaasa har vist en genuin interesse for Telemarkskanalen og tatt initiativ til mange tiltak, bl.a. å få MS Henrik Ibsen til kanalen, arrangement på Ulefoss brygge i jubileumsåret 2011, å få tak i gamle fyrlykter, historiske bilder på Ulefoss brygge mm. Christin overrakte et diplom, en gavesjekk på 3000 kroner til bruk på kanalen og en flott blomsteroppsats. Kaasa takket så mye for prisen.

6. Prosjekter

Fyrlyktene

Prosjektet med fyrlyktene ble ferdigstilt i 2017, og det gjenstår bare noen mindre arbeider. Styremedlem Helge Øverbø har vært primus motor i dette arbeidet.

Muddern

Christin, Helge og Tor har hatt møte med Nome kommune om Muddern i juni. Nome kommune har sendt søknad til Riksantikvaren om støtte. TKV har fått utsettelse på bruk av millionen fra Sparebankstiftelsen Holla-Lunde. Nome kommune skal sette opp takoverbygg over Muddern. Foreningen har purret på dette. Materialer er høsten 2018 brakt frem til byggestedet, men TKV har etterlyst påbegynnning av arbeidet overfor kommunen.

Befaring langs Telemarkskanalen som grunnlag for arbeidsplan - juni 2018. Foto: G.Sanden.

Slusemesterbolig og hage på Løveid

Foreningen har utarbeidet en historikk og prosjektbeskrivelse for restaurering av eksteriøret på slusemesterboligen og hagen på Løveid. På bakgrunn av denne er det søkt flere bidragsyttere om tilskudd. Av en total kostnadsramme på kr. 1 620 813 er tilskuddsbehovet stipulert til kr. 970.813. Egenandelen er bidrag i form av at kanalen forestår arbeid med innsetting av vinduer og restaurering av fasaden, samt noe dugnad. Stiftelsen UNI ga tilsagn på kr. 200 000, men i slutten av november kunne Sparebankstiftelsen DnB meddele at de hadde innvilget hele beløpet i søknaden, kr. 970.813.

I møte mellom kanalen, regionalparken og TKV den 17/12 ble det enighet om å etablere en prosjektgruppe med representanter fra ovennevnte pluss driveren på Løveid.

7. Uttalelser

TKV har avgitt uttalelse til planene om bru over Bryggevannet. TKV har støttet opp under

uttalelsene fra de som fører båter på vassdraget og påpekt behovet for konsekvensutredninger for hele seilleden, tilstrekkelige seilingsbredder og høyder for å kunne seile sikkert under alle strømforhold, betydningen av en sikker brudrift og behovet for brygger ved uforutsette situasjoner. Foreningen har også påpekt at trafikkbildet i telemarkskanalen kan endre seg og at det i fremtiden på ny kan oppstå behov for både lastetraffikk, lekertraffikk og tømmerfløting på vassdraget.

8. Annet engasjement

Christin har deltatt på møte med Tor Halvorsen (Dalen hotell) og eieren av PM5 på Smieøya, Steinar Moe i Oslo, om Smieøya. Christin og Tor representerte TKV under idemøte om PM5 på Smieøya 3. desember.

9. Arbeidsplan for 2019 og fremover

Mye av 2018 har gått med til undersøkelses- og planarbeid. For å skaffe seg grunnlag for en arbeidsplan fra 2019 og fremover har styret avholdt to befaringer, en fra Ulefoss til Hogga med M/S «Henrik Ibsen» i juni, og en på Løveid i september. På bakgrunn av disse og annen innhentet informasjon er det utarbeidet utkast til en arbeidsplan for 2019 og fremover. Planutkastet ble behandlet i styret 23/11, og foreningen vil deretter drøfte det med Telemarkskanalen FKF og regionalparken. Arbeidsplanen inneholder både tiltak/prosjekter som TKV kan engasjere seg i (ta initiativ, søke om penger, delta i prosjektstyring m.v.), som foreningen ønsker å følge med på eller som foreningen ser at det er behov for å gjøre.

Tilbud til medlemmene

Det er enighet i styret om at foreningen bør øke tilbudet til medlemmene. Foreningen vil prøve å få til samarrangementer med andre foreninger, bl.a. lokale historielag. I tillegg tas det sikte på å utvide digital kommunikasjon gjennom Facebook og hjemmeside. Begge deler arbeides det med blant styremedlemmene.

Resultatregnskap for 2017

INNEKTER		UTGIFTER	
Medlemskontingenter	46 450,00	Kontor/administrasjon	8 686,35
Gave Sparebankstiftelsen H&L	74 500,00	"Slusegløtt"	14 556,83
Gave Sparebanken Telemark	2 000,00	Kontingenter	950,00
Renteinntekter	1293,00	Møter	2625,00
		Prosjekter Fyrlykter	82 624,60
TOTALE INNEKTER	124 243,00	TOTALE UTGIFTER	109 442,78
		DRIFTSRESULTAT	14 800,22

BALANSE pr. 31.12.2017

EIENDELER		GJELD OG EGENKAPITAL	
Bank konto 2650 11 45725	145 879,58	Egenkapital pr. 01.01.2017	220 310,28
Bank konto 2610 22 15256	9 010,42	Årets overskudd	14 800,22
Fordring Sparebankstiftelsen	74 500,00	Leverandørgjeld	0,00
Andre fordringer	3 125,00		
Frimerker	595,50		
Aksjer 1)	2 000,00		
SUM EIENDELER	235 110,50	SUM GJELD/EGENKAPITAL	235 110,50

Noter til regnskapet:

- 1) Aksjer: 2 aksjer i Skien Dalen Skipsselskap AS til bokført verdi kr. 2.000.
 1) 15 andeler a kr. 200 i Slepebåten Eriks Venner og 1 aksje a kr. 1.000 i Visit Telemark AS er bokført til kr. 0.

Skien, 31.desember 2017/12. mars 2018

Regnskapet revidert og funnet i orden.

Marit Jørgensen
 Revisor

Budsjettforslag for 2018

INNEKTER		UTGIFTER	
Medlemskontingent	60 000	Kanalprisen og gaver	9 000
Prosjektstøtte	125 000	Kontor/administrasjon	23 000
Plakater/salg "Slusegløtt" mm.	1 000	Slusegløtt	20 000
Renter	1 000	Styre- og medlemsmøter	5 000
		Årsmøtet	5 000
		Prosjekt	125 000
SUM INNEKTER	187 000	SUM UTGIFTER	187 000
		DRIFTSRESULTAT	0

Valg – Valgkomiteens forslag

Styret og tillitsvalgte i 2018

Tor Kjetil Gardåsen leder
 Bjørn Andersson styremedlem
 Frida Sviland styremedlem
 Helge Øverbø styremedlem
 Sondre Bratsberg styremedlem
 Varamedlemmer:
 Gunnar Sanden
 Christin Normann

Marit Jørgensen, Revisor
 Valgkomité:
 Janne Lindgren leder
 Arnold Nome
 Marie Bergsli

Forslag til styre og tillitsvalgte for 2019

Tor Kjetil Gardåsen leder	Gjenvalg 1 år
Bjørn Andersson	Ikke på valg
Frida Sviland	Gjenvalg 2 år
Helge Øverbø	Gjenvalg 2 år
Sondre Bratsberg	Ikke på valg

1. Agnar Waldemarsen	På valg 1 år
2. Bardur Einarsson	På valg 1 år

Marit Jørgensen	Gjenvalg
Forslag til valgkomité:	
Janne Lindgren leder	Gjenvalg 1 år
Arnold Nome	Gjenvalg 1 år
?	

Bedrifter som er medlemmer av Telemarkkanalens Venner

Color Line	Bø Hotell	Cappelen Holding AS
Holla Historielag	Lille Ulefoss AS	Johre Revisjon
Dalen Næringssamskipnad	Kviteseid kommune	Sør-Norsk Boring AS
Nome Investeringselskap AS	Nome kommune	Norsjø Ferieland
Norsjø Hotell	Hotell Dag Bondeheim AS	Morgedal Hotell
Rett Profilering AS	Telemarksbåtene	Villa Bergland AS
Visit Telemark AS	Quality Strand Hotel	Skotfoss Historielag
Notodden Motorbåtforening	Sparebanken Telemark	Telemark Kanalcamping
Kanalen AS	Telemarkskanalen FKF	Telemarkskanalen Skipsselskap
Thon Hotell Høyers	Tokke kommune	Tveito Maskin AS
Dalen Hotell AS	Ulefoss Skole	Telemarkskanalen Regionalpark
Midt-Telemark Næringsutvikling	Holla Skateboardklubb	Grenland Havn IKS

Trafikk med Kanalbåtene

I 2011 var det 150 års jubileum for Norsjø-Skien kanalen, og i 2012 var det Telemarkskanalen minutt for minutt i NRK. Flommen i 2015 var en negativ faktor for kanaltrafikken i det året. Økningen i 2016 i både antall passasjerer i rutetrafikk og med charter har fortsatt i 2017 og med omtrent status quo i 2018.

År	Antall passasjerer på kanalbåtene			Antall fritidsbåter	
	Rute	Charter	Totalt	Skien sluse	Ulefoss sluse
2011	20 390	3 786	24 176	595	206
2012	17 038	2 947	19 985	590	231
2013	19 533	2 732	22 265	609	265
2014	15 814	7 093	22 907	565	240
2015	17 094	3 535	20 629	434	191
2016	18 703	4 731	23 434	499	241
2017	20 670	5 275	25 945	542	287
2018	19 837	6 007	25 844	544	234

Fra Notodden under flommen i 1927. Foto: Wilse.

Registreringsoppdrag på Vrangfoss Sluser

Av Ann Iren Ryggen Aasen, Telemark Museum

Vrangfoss sluser.

Foto: Ragnvald Nyblin. Kilde: Telemark Museum.

Høsten 2012 utførte Telemark Museum et registreringsarbeid på Vrangfoss Sluser på oppdrag fra Telemarkskanalen FKF. Arbeidet bestod i hovedsak i å registrere gjenstander i Smia, men også utendørs langs kanalen. Registreringsarbeidet ble gjort i samarbeid med Birger Bergland, som innehar stor kunnskap både om historien til sluseanlegget, men også om gjenstandene og deres bruksområder.

Birger Bergland smir hull i portstolpe til ny flomport på Løveid. Denne ble montert i 2012.

Gjenstandsgrupper

Mesteparten av de registrerte gjenstandene

oppbevares innendørs. Dette dreier seg i all hovedsak om gjenstander av metall. Som hovedgrupper kan de deles inn i verktøy til smiing og metallarbeid, verktøy til bearbeidelse

Dor og hammer av samme type som i det registrerte materialet er fortsatt i bruk i Smia.

Foto: Telemark Museum.

Støpejernskarm med luke som er laget av smidd flattjern på tosidig aksel. Samme type er i bruk i dag, men disse er sveiset, og ikke av støpejern. De gamle lukene hadde justerbare, delte lager (skållager), mens de nye lukene har faste lager. Denne er den eneste originale støpejernsluka som finnes på Telemarks-kanalen.

Foto: Telemark Museum.

av stein som er brukt under byggingen av kanalen, sjakler og klaver til lenser og merking av kanalen, merkeutstyr og støpmodeller. Det ble også registrert en del snekkerutstyr, som høvler, biler, maler til spir og staffasje på Kanalens bygninger, stemjern og bandkniver. Utendørs spenner det registrerte materialet fra broer, og båter, til mindre gjenstander som lenseklaver og sjakler.

Foto tv: Støpemodell til spettespor som brukes til å åpne og lukke slusene med. På Vrangfoss finnes også en eldre type spettespor, som ikke er i bruk lenger. Disse er kortere og har en annen vinkel mot sluseporten. På grunn av lekkasjer ble portene tyngre å åpne og man fikk

behov for spettespor som ga en annen kraftoverføring. Støpemodellen på bildet er fra 1930-tallet. Den var sist i bruk på 1990-tallet, og ligger klar til bruk dersom det blir behov for nye spettespor på Vrangfoss.

Foto: Telemark Museum.

Forankringstre. På grunn av denne gjenstandens åpenbare forgjengelighet ble denne registreringen gjort som en foto-registrering, og ikke en gjenstandsregistrering. Foto: Telemark Museum.

En del av de små gjenstandene er deler av større systemer som strammespill og styreliner til tømmer.

Disse små gjenstandene er registrert som enkeltregistreringer, som så langt det er mulig satt i forbindelse med hverandre.

En del av gjenstandene som ble registrert i 2012 står utendørs. Noen er større installasjoner som vil bestå i framtiden, for eksempel broen på toppen av slusene og steinferja utenfor smia. Andre er av mer forgjengelig karakter, og er kulturminner som kommer til å forsvinne med tiden. Et eksempel på det er forankringstrær. Dette er trær som ble brukt til forankring av treklubber i forbindelse med tømmerfløting. Mens tømmeret ventet på slusing, ble disse trærne brukt der hvor det ikke var pullere til forankring. Tømmeret ble ofte festet på steder med litt roligere strømforhold. Slike trær var å finne langs hele vassdraget. Dette treet har dødd som en følge av at det har vært strupet, og vil med tiden bli borte.

Pråmstå

Foto tv: Pråmstå som ligger mellom Slusevokterboligen og Steinbruddet. Her var det plass til tre - fire prammer ved siden av hverandre, både kanalen og fløtningen hadde sine båter her, men også noen naboer. Foto: Telemark Museum.

Om man vandrer oppover langs kanalen vil man på vei til steinbruddet møte på en rekke gjenstander som hver og en forteller sin bit av kanalens historie. Noen av gjenstandene stammer fra byggingen av kanalen, mens andre er minner etter den daglige aktiviteten i og rundt kanalen og slusene. På gangveien fra Slusevokterboligen til Steinbruddet er noe av det første man treffer på et pråmstå. Denne består av to lange stokker

som er skjøtet sammen på midten, og er en «brygge» for prammer. Her kunne man dra prammene inntil land og feste dem, eller man kunne dra prammen oppå for å få den opp på land. Det var ikke uvanlig at prammene lakk litt, og slik kunne man unngå at båtene ble fulle av vann. I tillegg lå de stødig slik at de ikke ble liggende å gnage mot hverandre eller mot land på grunn av bølger fra annen trafikk på kanalen.

Steinbruddet

*Strammespill i nærheten av steinbruddet.
Foto: Telemark Museum.*

Videre oppover mot steinbruddet ligger restene av to strammespill. Strammespill ble brukt sammen med ei trinse til å holde wiren til lensa eller til et tømmerlep stram. Det ene strammespiilet er nokså intakt (TFK.0248), og har en original wire som er festet til en stokk som ligger på et støpt fundament, feste med to jernbøyer. Stokken har hull i to retninger i enden til å stikke en jernstang i for stramming av wiren. I hver ende av stokken er det beslag for å forhindre at den sprekker ved belastning. Strammespiilet er forbundet til endefestet til ei lense via wiren, en kjetting og ei trinse. Klaven, som er det eneste igjen av lensa, lå på

registreringstidspunktet fortsatt i nærheten av strammespiilet.

Klaven til lensa som var forbundet med strammespiilet. Foto: Telemark Museum.

Digitalt Museum

Alle registreringene er publisert på digitaltmuseum.no, og er søkbare og tilgjengelige der. Det dreier seg totalt om 268 registreringsposter for gjenstand og to for foto. Til sammen inneholder registreringsmaterialet rundt 570 fotografier. På Digitalt Museum er det mulig for alle som ønsker det å legge inn kommentarer på hver enkelt gjenstand. Med publikums hjelp kan vi kan vi legge til mer informasjon i registreringene våre.

Samlet forteller gjenstandene både historien om byggingen av kanalen, daglig drift og vedlikehold, men også historien om et lite samfunn ved slusene som var så godt som sjølberget ved at det meste man trengte til å bygge og drive kanalen ble produsert på stedet. Det er imponerende å se hvor mange av disse gjenstandene som er bevart i og rundt sluseanlegget, de fleste i forholdsvis god forfatning. I og rundt smia forvaltes og bevares viktig handlingsbåren kunnskap, og immateriell og materiell kulturarv tas vare på.

Den største private båten på Kanalen

Av Gunnar Sanden

"Stina Kajsa" av Road Harbour fra De engelske Jomfruøyene på veg opp Eidselva.

Denne båten med det svenske navnet var på besøk i Telemarkskanalen sommeren 2018. Bildene her er tatt den 28.6.2018 i og oppafor Ulefoss sluser. Dette var etter sigende den største privateide båten som har gått gjennom Kanalen. Båten har svensk navn, men er registret i et såkalt skatteparadis. Det var derfor kommentarer om ikke båten egentlig burde

vært svart. Det blei også diskutert om båten var stygg eller fin. Artikkelforfatteren synes det var en spesiell og linjefin design på båten, men det er jo som kjent smak og behag. Det var i alle fall mange som fulgte båten på land både oppover og nedover Kanalen disse sommerdagene i nesten tropevarme.

Det var liten klaring på sidene.

Kokker og andre var dekksmannskap.

Bok om Kanalen

I 1985 ga Harald Lorentzen, Thor Hansen og Per Svein Bratsberg ut boka "**Rutebåtene i Telemark-kanalene**". Boka har med ei rekke interessante bilder fra og om Kanalbåtene i fred og krig.

Det skal vel godt gjøres å få tak i boka på en bokhandel, men prøv antikvariater.

Kanalprisene

Disse har mottatt Kanalprisen:

2017 Arvid Sten Kaasa
2014 Asbjørn Lia, Skien
2012 Ole BjørnUlsnæs og Nina Evensen, Skien
2011 Thor Morten Halvorsen, Dalen/Oslo
2010 Per Svein Bratsberg, Skien
2009 Gunnar Sanden, Ulefoss
2008 Marie Bergsli, Skien
2007 Vidar Edvardsen, Skien
2006 Øystein Dalland, Per H. Misund, Bø/Ulefoss
2005, 2004, 2003 Ingen utdeling
2002 Viser ved Kanalen
2001 Johan Rye-Holmboe, Skien
2000 Grete Midtbøen, Lunde slusekafe
1999 Sverre Lindalen, Ulefoss
1998 Skotfoss Historielag
1997 Ivar Haukelidsæter, Dalen
1996 Skuespillerkompaniet i Sauherad
1995 Birger Bergland, Lunde
1994 Ajersida Velforening, Lunde
1993 Helge Øverbø, Skien
1992 Vibeke Mohr, Skien
1991 Reidar Jenssen, Skien
1990 "Dugnadsgutta i Flåbygd"

Stoff til "Slusegløtt" 2019

Stoff til Slusegløtt strøymmer ikkje til av seg sjøl. Redaktøren erfarer at han må mase, og likevel er det ikkje lett å få stoff. Oppfordringa til alle som les dette, er å ta pennen eller PC-en fatt og å sende stoff til neste års blad.

Og ein kunne f.eks. skrive mykje meir om trafikken mellom Oslo, Skien og opp til Notodden både før, under og etter den historiske industrisatsinga på Notodden og Rjukan. Her har både Kanalen og Tinnsjøen vori med i å kunne realisere denne historiske industrisatsinga. Det same gjeld Telemarkskanalens rolle under den store Tokkeutbygginga i Vest-Telemark på 50, 60 og 70-talet.

Og det er mykje anna vi treng stoff om også. Brynestein-historien og gruve-historien både i Vest-Telemark og ned langs vassdraget er ikkje presentert nok. Kanalens betydning for Ulefos Jernværk kunne ein skrive meir om. For ikkje å snakke om fløtingshistorien.

I det heile er eg sikker på at mange sit på ein del spesialkunnskap og foto som det hadde vori interessant å få fram her i Slusegløtt.

Gunnar S.

Slusegløtt for 25 år siden

Som fast spalte har vi med stoff fra "Slusegløtt" for 25 år siden. Året vi har med her er 1993. Det blei i 1993 utgitt to utgaver, en på 8 sider med stort sett årsmøtesaker, og en utgave på 8 sider med annet kanalstoff. Nedenstående er kopiert fra den siste utgava.

Posten langs kanalvassdraget

I tidligere artikler har vi tatt for oss postekspedisjonene ombord på båtene. Nå skal vi se på poståpneriene/kontor og brevhus langs vassdraget.

Vannveien opp gjennom fylket ble selve livsnerven. Dette gjaldt for transport av passasjerer, gods og ikke minst post.

Det første poststedet langs kanalen vi kommer til er Skotfoss, eller Løveid poståpneri som det het den gang det ble opprettet. I 1913 skiftet det navn til Skotfoss og fikk etterhvert status som underpostkontor II.

Her vises noen av stemplene som er brukt:

SKOTFOSS

LØVEID SKOTFOSS	OPPR. 01.07.1886 PÅ	
	N. ENDR. 01.01.1913 UDE. II	

HÅNDESKRIVET (LØVEID)			
25.11.86 -	22.08.01 - 25.12.12	24.12.13 - 11.11.20	18.02.30 - 02.04.61
FØRT STEMPEL 1888			
21.12.47 - 05.12.47	05.02.02 - 22.12.71	18.09.71 - 21.04.67	
FØRT STEMPEL MÅS 1907		FØRT STEMPEL MÅS 1972	

Neste stopp for postlevering er Bergan brygge hvor posten til Mælum poståpneri ble hentet. Dette poståpneri ble opprettet i 1874 og nedlagt i 1978 etter 104 års drift.

Disse stemplene ble brukt:

MÆLUM

MÆLUM	OPPR. 01.01.1874 PÅ	
	NEDLAGT 01.06.1978	

<i>Mælum Brygge</i>			
11.04.78 - 26.04.80	23.07.01 - 15.03.27	13.03.30 - 29.11.57	25.07.59 - 24.08.99
FØRT STEMPEL 1888			
13.05.69 - 23.03.71	24.07.71 - 31.05.78		
FØRT STEMPEL MÅS 1972			

Under Mælum poståpneri lå brevhuset Stavadøl/Stavdal. Dette ble opprettet i 1896 og nedlagt i 1958. I de siste årene var det neppe noen virksomhet ved brevhuset.

Her er stemplene som ble brukt, og disse er relativt sjeldene.

Her er stemplene:

STAVDAL

STAVDØL STAVDAL	OPPR. 01.07.1896 BRH	
	N. ENDR. 03.02.1934 BRH	
	NEDLAGT 01.01.1958	

-	-

På turen videre langs Norsjø kommer vi til Ols brygge hvor posten til Helgen poståpneri ble levert. Dette poståpneriet ble opprettet i 1886, skiftet navn til Helgja i 1944 og ble nedlagt i 1972.

Følgende stempeler ble brukt:

HELGJA

HELGEN HELGJA	OPPR. 01.07.1886 PÅ	
	N. ENDR. 01.10.1944 PÅ	
	NEDLAGT 01.02.1972	

19.02.86 - 08.12.88	05.07.42 - 25.08.44	18.07.45 - 02.07.70	18.12.70 - 24.11.71
FØRT STEMPEL 1888		FØRT STEMPEL OCTOBER 1970	

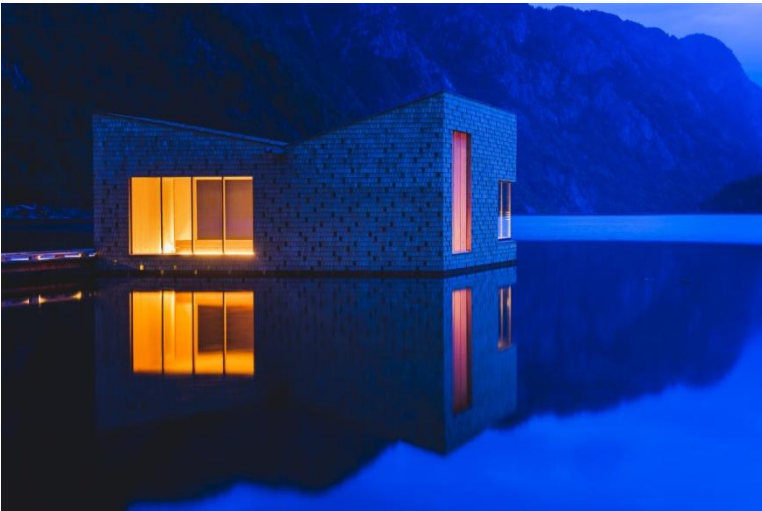
De poståpneriene vi nå har nevnt fikk ikke stempel med en gang de ble opprettet, eksempelvis gikk det 7 år før Mælum fikk stempel. Da ble gjerne frimerket krysset over og stedsnavn og dato skrevet for hånd, såkalt håndannulering. Disse er relativt sjeldne og får et samlerhjerterte til å dunke litt fortære når de dukker opp.

Vil en vite mer om poststedene langs kanalen (flere artikler vil følge i «Slusegløtt»).

Poststemplene er hentet fra:
 Katalog over poststempeler i Telemark. 386 s.
 Utgitt av Skien Filatelistklubb 1989.

Telemarkskanalen regionalpark skaper samarbeid mellom kanalaktørene

Av Frida Sviland

Soria Moria badstua på Tangane, Bandak.

Regionalparken ble etablert i 2012, som et permanent samarbeidsorgan for aktører som er knyttet til Telemarkskanalen. Formålet er å styrke Telemarkskanalen som turistattraksjon, på en sånn måte at det gir ringvirkninger for bosetting og næringsutvikling langs kanalen. Det betyr i praksis å trekke til seg flere gjester som besøker kanalen og området rundt, blir lenger, kommer tilbake og legger igjen penger.

Fra Soveboksen i Bandaksløi.

Eierne er fylkeskommunen, Telemarkskanalen FKF (Kanalen) og de seks kanalkommunene Skien, Nome, Kviteseid, Tokke, Sauherad og Notodden. Til sammen bidrar de med i underkant av 3 mill. kroner per år og en definert egeninnsats. I tillegg må regionalparken selv

sørge for å skaffe mere midler til å drive utviklingsarbeid.

Regionalparken har to fast ansatte. Daglig leder Pål Kleffegård som har vært med fra start og prosjektkoordinator Gulla Løken som begynte sommeren 2018. De har kontorfellesskap med Kanalen på Ulefoss senter.

Regionalparken arbeider etter en strategisk handlingsplan som gir retning for arbeidet. Gjennom de syv første årene har vi utviklet et tett samarbeid med offentlige aktører, private næringsdrivende og frivillige organisasjoner i området. Alle prosjekter

drives i samarbeid med andre. De fleste dreier seg om markedsføring og salg, utvikling av reiselivsnæringen og landskapsforvaltning. De syv årene regionalparken har vært i drift har den vært engasjert i rekke utviklingsprosjekter av ulike slag og har hentet inn over 8 millioner kroner fra staten og private stiftelser.

For tiden er regionalparken engasjert i bl.a. følgende prosjekter:

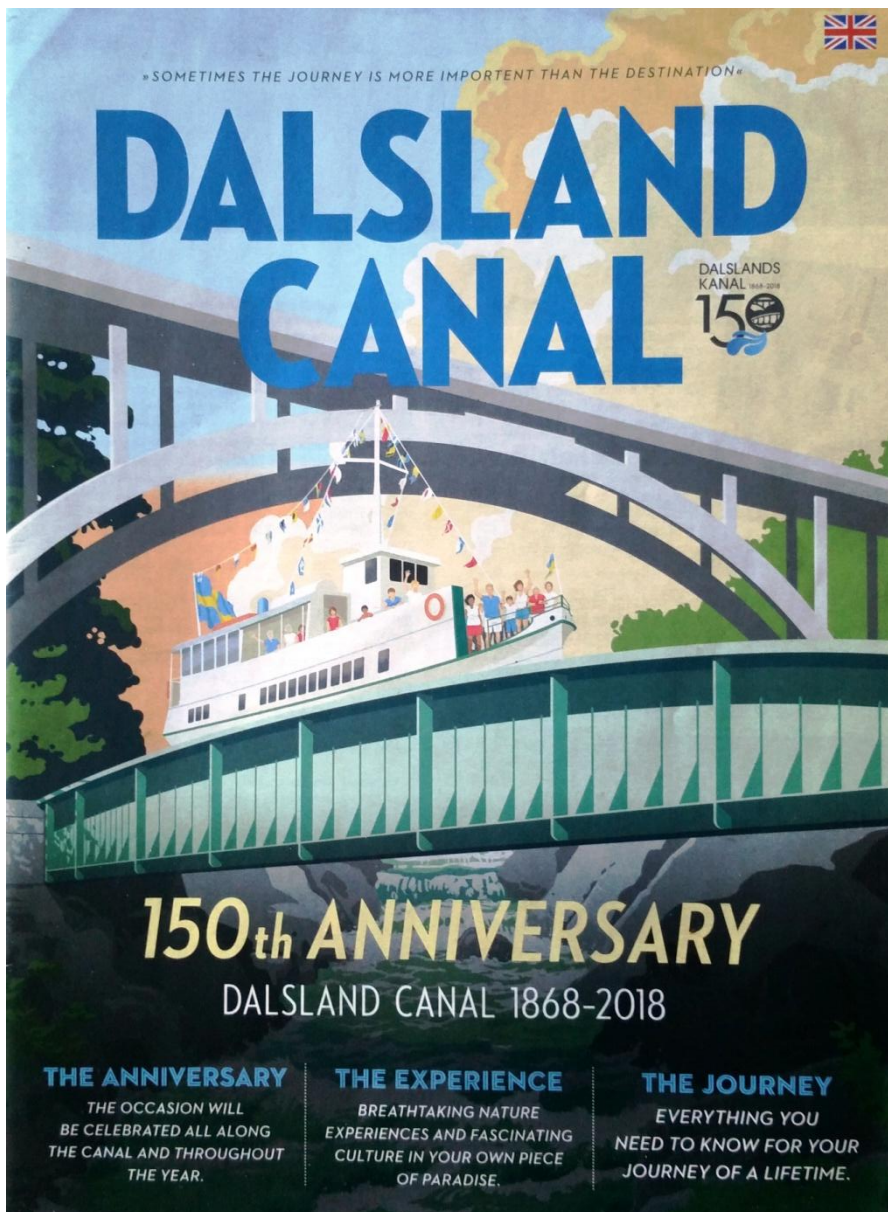
- Videreutvikling av Vannveiens fortellinger, som startet med Soria Moria badstuen på Dalen. Det skal videreføres med et signalprosjekt som skaper oppmerksomhet om Telemarkskanalen i hver av de øvrige fem kanalkommunene.
- Økt tilbud av lokal mat og lokale mattradisjoner på og langs kanalen.
- Et stort vikingtokt på kanalen 17.-24. juli, med vikinger fra både Vestfold og Telemark, som markerer den nye fylket.

Vi er alltid åpne for å diskutere nye prosjekter. Hvis du har et prosjekt eller en idé som du mener regionalparken bør engasjere seg i, ta kontakt med oss:

- Daglig leder Pål Kleffegård, pal.kleffegard@t-fk.no, tlf. 99 47 39 75
- Prosjektkoordinator Gulla Løken, Gulla@t-fk.no, telf. 45 01 31 68

Dalsland Kanal 150 år

Av Gunnar Sanden

Dalsland Kanal blei innvia i 1868 og kunne feire 150 års jubileum i 2018. Kanalen blei altså innvia ca. 7 år etter Norsjø-Skienskanalen.

Dette vakre bildet fra akvedukten på Håverud var forsida på den engelske turist-brosjyra som blei utgitt. Dalsland Kanal har 31 sluser som løfter totalt 66 meter. To av slusene blir operert manuelt.

Kanalen kan ta båter med følgende maksimumsmål: Lengde 22,75 m, bredde 4,05 m og dyptgående 1,8 m og med maks. 12 meters høyde.

Kanalen går mellom Vänern og Tøckfors og er hele 254 km lang.

Prisen for å sluse fritidsbåter på 5-8 meter er i 2018 115 sv.kr. pr. sluse og 2600 sv.kr. for fram og tilbake på hele kanalen.

Telemarkkanalens Venner gratulerer med jubiléet - om enn noe på etterskudd.

Den korteste turen for å komme til Kanalen for folk fra Telemark, er å dra til handelssenteret Tøckfors like ved Ørje.

Velkommen som medlem.

Som medlem av Telemarkkanalens Venner er du med på å bevare vår kulturarv i Telemark.

Det første kanaanlegget mellom Norsjø og Skien kom i 1861. Vannveien ble enklere, raskere og billigere. Det ble lettere å fløte tømmer og vassdraget kunne reguleres og hindre flom.

Fra 1887 arbeidet 500 personer i fem år med å sprengte seg gjennom fjell og mure og tømre seks sluseanlegg og en rekke bygninger tilknyttet sluseanlegga mellom Bandak og Norsjø. I 1892 sto kanalen ferdig og den ble betegnet som det "åttende underverk" i Europa.

I dag er Telemarkskanalen et nasjonalt klenodium med stor attraksjon for fastboende og turister.

Telemarkkanalens Venner har til formål:

- Å arbeide for fortsatt drift av Telemarkskanalen.
- Å arbeide for vern av de minnesmerker, natur- og kulturverdier som ligger til vassdraget og er knyttet til driften av kanalen.
- Å stimulere til økt bruk av kanalen og vassdraget i ferie- og rekreasjonssammenheng, for å øke allmennhetens engasjement og kanalens status.

Bli medlem

Mer opplysninger om Telemarkkanalens Venner finner du bl.a. på vår Facebookside. For medlemskap send epost til kanalvenn@gmail.com, ring telefon 907 28 722 eller send kontingenten som er kr. 200 til vår konto 2650.11.45725.

Vers ved Vannvegen

Vers ved vannvegen har satt opp dikt langs Telemarkskanalen fra Dalen til Skien og fra Notodden og nedover i 6 kommuner. Dette diktet står ved kanalen på Løveid.

Et vers

At leve er – krig med trolde
i hjertets og hjernens hvælv.

At digte, – det er at holde
dommedag over sig selv.

Henrik Ibsen

Bilder

Fotos Gunnar Sanden

Kaptein Tor Rønningen styrer MS Henrik Ibsen trygt inn i slusene på Vrangfoss.

Møte med Kanaldronninga, MS Victoria på oversida av Lunde sluser.